

KOLEGIATA SAINT-BARTHÉLEMY (ŚW. BARTŁOMIEJA)

Place Saint Barthélemy, Liège

poniedziałek – sobota:

10:00–12:00 i 14:00–17:00

niedziela: 14:00–17:00

Msze św:

wtorek – sobota: 18:00

niedziela: 9:30

Historia

Dawna kolegiata Saint-Barthélémy (Św. Bartłomieja), ufundowana przez proboszcza katedry Saint-Lambert, Godescalc de Morialmé'a, za panowania księcia-biskupa Baldérica (1008-1018), następcy Notgera, jest cennym świadectwem – surowym i imponującym – architektury romańskiej stylu reńsko-mozejskiego. Wzniesiona poza murami miasta na początkowym planie krzyża łacińskiego kolegiata była wielokrotnie przebudowywana. Chór wschodni (prezbiterium), o płaskiej ścianie końcowej, pochodzi z końca XI wieku. Transept i trzy nawy dobudowane zostały na początku XII wieku. Tworzące część frontową potężne skrzydło zachodnie („Westwerk”) powstało jako ostatnie, około 1170-1185 r. Kościół odrestaurowano w XIV i XVI wieku oraz poddano modernizacji w XVIII wieku. Po przebudowie chóru (około 1706 r.), dobudowano dwie dodatkowe nawy boczne (około 1735-1748 r.), a w fasadzie głównej wykuto monumentalny portal, który zastąpił pierwotne wejścia boczne. Budowla zwieńczona jest sklepieniem, a od wewnątrz na całej powierzchni pokryta jest stiukami i ozdobami malowanymi.

Po rozwiązaniu kapituły kolegiackiej (1797), kościół Saint-Barthélémy został przerobiony na magazyn wojskowy. Kolegiatę przywrócono kultowi religijnemu w 1803 r., odtąd jako kościół parafialny. Jej stan posiadania powiększył się wówczas o słynną chrzcielnicę z kościoła Notre-Dame-aux-Fonts (zaliczaną do „siedmiu cudów Belgii”, opis w oddzielnym folderze), carillon z opactwa Val-Saint-Lambert i piękny zespół rzeźb pochodzący z kościoła parafialnego Saint-Thomas, zniszczonego na początku XIX wieku.

W latach 1999-2006 kościół poddano gruntownej renowacji.

Co trzeba zobaczyć w Saint-Barthélémy

Od zewnątrz

Na zbudowanych z piaskowca **murach zewnętrznych transeptu i nawy środkowej** zachowały się zdobienia w postaci lizen, charakterystycznych dla architektury romańskiej regionu Mozy. Wystające pionowe lizeny leżą naprzemiennie z półkolistymi niszami i zwieńczone są u góry fryzem arkadowym biegnącym pod gzymsem (tzw. układ lombardzki).

Wznoszący się po stronie zachodniej westwerk, również z piaskowca, jest wyjątkowym przykładem XII-wiecznego stylu romańskiego regionu Mozy. Ma on kształt prostopadłościanu o wymiarach 22 m (wysokość) x 28 m (długość) x 12 m (głębokość). Lizeny i arkady podpierające się na wąskich kolumnkach z wapienia urozmaicają jego trójpoziomowe fasady.

Potężna bryła Westwerku stanowi podstawę dla **dwóch bliźniaczych wież**, zbudowanych na planie niemal dokładnego kwadratu. Wieże mają dwa piętra z podwójnymi, zdobionymi okienkami (biforiami) i podobnie jak poprzednio, zdobione są lizenami. Tak jak w szeregu kościołów reńskich (kościół opactwa Maria Laach, kolegiata Św. Apostołów w Kolonii), wieże zwieńczone są trójkątnymi frontonami szczytowymi i czterospadowym dachem z połaciami w kształcie rombu.

Wnętrze

W westwerku, który mieścił chór zachodni (anty-chór), zachowały się a dwie boczne empory, otwierające się na olbrzymią przestrzeń środkową przez arkady poprzedzielane kolumnkami o rzeźbionych głowicach.

W prezbiterium znajduje się ołtarz główny (patrz zdjęcie), zamówiony przez proboszcza kolegiaty, Mathias-Joseph de Clercx d'Aigremonta (1704-1721). Ołtarz ozdobiony jest obrazem Englebert Fisena (1655-1733), przedstawiającym męczeństwo Św. Bartłomieja.

W pięciu nawach zgromadzono najważniejsze okazy dziedzictwa artystycznego Św. Bartłomieja.

I tak, podziwiać można m.in. obraz najbardziej utalentowanego malarza XVII-wiecznego Liège, Bertholet Flémala (1614-1675), „**Wyniesienie Św. Krzyża**” (w prawej części transeptu), namalowany dla kościoła Croisiers (Krzyżowców). Naprzeciwko (w lewej części transeptu), znajduje się „Ukrzyżowanie” z 1684 r. autorstwa Englebert Fisena, obraz przeznaczony dla ołtarza głównego kościoła Sainte-Madeleine, uznawany dziś nie tylko za majstersztyk tego bardzo płodnego malarza, urodzonego i tworzącego w Liège, ale wręcz za arcydzieło XVII-wiecznego malarstwa Liège w ogólności. Autorstwa czterech wielkich obrazów opisując zdarzenia z dzieciństwa Chrystusa („**Hold Pasterzy**”, „**Hold Magów**”, „**Ucieczka do Egiptu**” i „**Jezus wśród Uczonych w Piśmie**”) nie przypisuje się już Walthère Damery'owi (1614-1678) ale raczej twórcom pochodzącym z kręgów włosko-hiszpańskich. W jedynym dawnym ołtarzu, który faktycznie widoczny jest w prawej nawie bocznej, oglądać można „Ostatnią Wieczerzę” (1708) Théodore-Edmond Plumiera (1671-1733).

Drewniane rzeźby malowane na imitację białego marmuru pozwalają podziwiać kunszt szkoły rzeźbiarskiej Liège XVIII wieku. I tak zobaczymy **Św. Bartłomieja** i **Św. Ermelindę**; różne dzieła Renier Panhay de Rendeuxa (1684-1744): Pannę z Dzieciątkiem (1733), **Św. Tomasza** i **Św. Rocha** (1743); **Św. Jana Chrzciciela** przypisywanego Guillaume Evrardowi (1709-1793), oraz **Aniola Stróża** Antoine-Pierre Francka (1723-1796).

W prawej nawie bocznej znajduje się rzeźba Madonny „od Apokalipsy” (P.N. Radino, XIX wiek). W gwieździstej aureoli, Madonna ta słynie jako rozdawczyni łask. Restaurację rzeźby wykonał Serge Creuz (1990).

Monumentalne organy znajdujące się obecnie w kolegiacie, oddane do użytku 7 stycznia 1852 r., są dziełem słynnej wytwórni Merklin & Schütze. Organy te są najstarszym instrumentem romantycznym w Belgii; dysponują 37 głosami rozdzielonymi na trzy manualy i jeden pedał. Stolarka organowa jest dziełem rzeźbiarza P.N. Radino.

Na ścianach bocznych chóru i w głębi naw bocznych zachowały się panele (drewno owocowe) ze scenami z życia Św. Brunona, przypisywane związanemu z Liège rzeźbiarzowi G. Van der Planck'owi (1692-1750), według szkiców artysty Daniel Lesueura (1616-1655). Owe cztery panele pochodzą z dawnego kościoła Saint-Antoine, a pierwotnie z dawnego kościoła Chartreux (depozyt Muzeum sztuk religijnych i sztuki mozejskiej - MARAM).

Na sklepieniu chóru wisi lampa sanktuarium (zyrandol na świece), sztuka złotnicza Liège (srebro, ok. 1743, depozyt Skarbcza Katedry w Liège).